

CÍRKEV A NÁROD.

—

O b s a h.

1. V Církvi sýdca národu.
2. Církev a národ. poměr obou k sobě.
3. Co učinila Církev z národů?
4. Oblažení národa našeho vstupením do Církve.
5. Církev v posledních stoletích zachován národ náš.
6. Zpronevěření se Církvi bylo národu našemu vždy záhubné.
7. Církev národní jest rozkolnictví národ umrcující.
8. Církev poskytluje i pro budoucnost národnost naši.

Vydavatel:

BENEŠ METHOD KULDA.

knih. arch. výtah, okremi stoldarce, časit Chlumský.

— — — — —

V PRAZE 1868.

Sálkadem knihkpectvi B. STÝBLA.

V řadě spisů časových na třetím místě s mnohou radostí vydávám práci z péra v národě Československém již dávno čestně proslulého, a naději se, že důkladný a předůležitý spis tento ještě většího uznání a rychlejšího rozšíření dojde, nežli se stalo dvěma předchozím spisům: „Škola a Církvev,“ a „Manželství“, z nichžto přední ve 14 dnech byl rozebrán, a již v druhém vydání objednati se musil. Důstojné duchovenstvo osvědčí mohutným podporováním podniknutí tak velepotřebného, že spravedliva jest chvála jeho odůvodněná ve spisu tomto. „Trubmež troubou na Sionu . . . shromažďujme lid, zasvěcujme obec!“ Joel 2, 15. 16.

Vydavatel.

III.

CÍRKEV A NÁROD.

O b s a h.

1. V Církvi spása národu.
2. Církev a národ, poměr obou k sobě.
3. Co učinila Církev z národů?
4. Oblažení národa našeho vstupením do Církve.
5. Církvi v posledních stoletích zachován národ náš.
6. Zpronevěření se Církvi bylo národu našemu vždy záhubné.
7. Církev národní jest rozkolnictví národ usmrcující.
8. Církev pojišťuje i pro budoucnost národnost naši.

Vydavatel:

BENEŠ METHOD KULDA,

kniž. arcib. vikář okresní školdozorce, farář Chlumský

V PRAZE 1868.

Nákladem kněhkupectvi B. STÝBLA.

V Církvi spása národu.

„Není v žádném jiném spasení,
leč v Christu a Církvi Jeho.“

Skutk. apošt. 4, 12.

Katolík. Povídam vám, pánové, a jinak tomu není, dokud celým srdcem nepřilneme k Církvi katolické, jako zbožní předkové naši, nebude pro náš národ spásy!

Národovec. A já zase neustále hudu svou: „Ať nám jen dají, co dali Maďarům, naši národnost historickým právem zabezpečenou, po pratecích zděděnou — ať nám ji dají v rodině i ve školách, v úřadech a v životě pospolitém: pak nastane v lidu ráj.“

Pochybil. Já pak pravím vám, že jste na omylu oba dva; přepjatí lidé jste; hoří vám v hlavách, a vy se domýšlíte, že jest to světlo; my praktiční lidé již jsme uvykli jiným pochoutkám, a dobře jim to sypal lékař Rokytanský řka: „My vštěpujeme dítkám svým touhu po požitkách a statecích nejvš žádoucích, ze kterých člověk aspoň něco má;“ ale co máte vy z vaší Církve, co získáte z národnosti? Mým heslem jest: „Ubi bene, ibi patria;“ t. j. „Kde je dobře, tam je vlast má;“ dokažte mi, že to je lež!

Katolík. Inu, každý pták zpívá svou píseň; ale já troufám si vám oběma oči otevřítí, nebudete-li je schválně a úmyslně zavíratí.

Pochybil. Jen do toho, ať panuje opravdivá svoboda mluvení a slyšení; uvidíme, kam nás to potáhne silnějšími prostraňkami; do toho tábora pak půjdeme. Nuže prosím!

Katolík. Já tvrdím, že spása národu nezáleží přede vším ani v sebe lepší ústavě politické, ani ve kvetoucím průmyslu a obchodu, ani v proudech rozkoší a požitků, nébrž ve věrném přilnutí k Církví.

Pochybil. Nemluvte to tak každému, příteli Jene; vždyť se vám vysměje každý pokročilý, že rozšiřujete v národě vzdělanost středověkou.

Katolík. V tom právě bohužel vězí hanba a nerozum, že domnělí osvícenci mají za to, jakoby Církev svatá byla jenom v středověku a v nejstarší době pramenem vzdělanosti a blaha národův; kdo tak mluví, neví, čím Církev národům všech věků jest a má býti; ba neví, čím on sám jest a čím býti má. Prvé než byl svět, byl Bůh, který se lidstvu zjevil netoliko stvořenou přírodou, ale také živým slovem — náboženstvím; bez náboženství a bez kněžstva nenajdete ani jeden národ, jak byl již starý Řek Plutarch napsal. Jediné pravé a neklamné náboženství jest zjevení Boží Starého i Nového Zákona, jest náboženství křesťanské v Církví katolické; mimo Církev katolickou jsou různé třísky, v Církví katolické jest celý posvátný strom zjevení Božího; mimo Církev katolickou jsou jednotlivé paprysky, v Církví katolické jest celé posvátné slunce pravdy věčné.

Pochybil. Vidíte, příteli drahý; něco dobrého a pravého v tom vězí, a bez důvodů se to ne-

hlásá: ale to mne dopaluje, že mluvíce o Církví vždycky rozumíte kněžstvo, a zvláště to vysoké kněžstvo, jehož prsa zlatými řetězy a křížky se třpytí, a jemuž to ubohé nižší duchovenstvo slepou poslušností kořiti se musí; což pak ti ostatní věřící nejsou také Církví?

Katolík. Holečku, jen se tak na ty pány biskupy nesápejte; vy na věc tu hledíte černými skly. Každé dítě ve škole ví a z katechismu vám poví, že Církev svatá není toliko kněžstvo, biskupové a papež, nejvyšší hlava, nébrž všickni věřící; váš předsudek a blud pochodí z pouhé nenávisti; slyšte podobenství! Řeknu-li „stát Pruský“, zdali jest to pan ministr Bismark a jeho soudruhové v křeslech ministerských, nebo každý Prušák?

Pochybil. Ovšem, každý Prušák náleží do státu Pruského, a Bismark s ostatními ministry čini vládu v státě tom.

Katolík. Inu, podobně jest v každé říši, podobně také v Církví svaté; každý katolík vzdělaný ctí biskupy a nejvyšší hlavu papeže, kteréž ustanovil Duch Svatý, aby řídili Církev Boží. (Sk. ap.)

Národovec. To jest zcela rozumné, Pochybile; vždyť ten pořádek máte v celém světě, že někdo jest představeným čili vrchností, ostatní pak podřízenými a poslouchajícími; my však vrchnosti církevní neposloucháme.

Katolík. Ba ovšem; a v tom vězí zkáza a záhuba našeho věku vůbec a hlavní nebezpečství pro náš národ zvlášť. Největším štěstím ještě jest, že takových vzdorovitých neposlechů jest poměrně nevelký počet; jsou to polovzdělanci a hrdí nedoukové nebo mravní zkaženci všech stavů; jsou to smyslňáci a tělesníci duchaprázdni, jenž nevidí

nebo nevolí viděti dále, než pokud jim nos dosahuje. Kdyby nevěra a neposlušnost Církve a zjevení Božího, kdyby nevzdělanost nevěrců rozšířila se do jádra národu: byloby veta po blahobytu, ale také veta po tělesnickém rozkošnictví vzdorovitých nedouků.

Národovec. Nicby nebylo zle; jen dobré národní školy, ať vychovají lid osvícený, pracovitý a poctivý na základě zdravého rozumu; náboženství ať si má kolik a jaké kdo chce.

Katolík. No, toť zrovna tak rozumné, jakoby ste řekl: „Dobře, dokud jen v kašni máme dostatek vody; odkud teče, o to se nestarejme;“ ale toho nezapřete, že máme nyní ve světě lidi jako ďábel chytré, ale také jako ďábel zlé; jen si vzpomeňte na ty židáky, kteří proti Slovanům a katolíkům stejně do svých novin píší; jen si vzpomeňte na všechny liberály či svobodomyšlníky naší doby.

Národovec. Vyvedou-li něco zlého, na to máme policii a soudy.

Katolík. Prosím vás, dejte si pokoj; kolik pak jich už pokáráno proto, že Slovanům a katolíkům ukřivdili drze? Největší lži vytrubují do světa v obém směru, každý je může rukou hmatati, a vše jest v pořádku. Židáci v novinách Vídeňských největší blbosti a rouhání píší o Církvi, nejhnusnější urážky metají katolíkům v oči, a vše to jest v pořádku.

Pochybil. V tom má Jan svatou pravdu; toť věc vůbec známá a nepopíratelná; také bursovníci a peněžníci bursovní hrou a špekulací okrádají spoluobčany poctivé a prosté, a hodi-li tu onde několik drobtů lidu ožebračenému, noviny zakou-

pené velebí je co lidumily; domnělé svobody podporuji ve svůj prospěch, avšak žádná z těch svobod nesmí čeliti proti měščům naplněným; opováží-li se dělník ze sna libezného buditi je, pak dělají rámus nehorázný.

Katolík. Jsem vám za to povděčen, Pochybile, že jste uhodil na věc, ve kteréž jenom samospasná moc Církve pro národ i tupému člověku snadno dokázati se dá: jestli neduh věku našeho, otázka dělnická, na poli církevním se nerozřeší, nepomůže ani svobodná ústava, ani novomodní škola, ani vojsko, ani kriminal, leda žeby kdo chtěl proti právu lidskému a Božskému třídu pracovníckou vydati za potravu zadovek, kulometů a děl.

Národovec. To bych rád věděl, kterak v té věci Církev pomoci má?

Katolík. Inu slyšte! Nebožtík král Vírtenberský ptal se stavitelského rady Hüpscha, jenž obnovil hlavní chrám ve Špírách, a jenž jest výtečný katolík, neví-li prostředku proti společenské nouzi a nebezpečí? Hüpsch řekl, že ví, ale nepoví, proto že by se mu král vysmál. Když ale král doléhal, aby mu řekl, kdoby v tom pomoci mohl, odpověděl: „Vaše Veličenství, tu pomůže jen kapucín!“

Národovec. Kapucín? I do všech šlakovců, kterakž by mohl kapucín pomoci?

Katolík. Inu slyšte! Král se mu vysmál a pravil, že si snad z něho blázna dělati nechce; a žádal ho, aby mu to vysvětlil. Hüpsch mluvil řka: „Svět dělnický musí poznati, kterak pod drsnatým rouchem řeholníka skrývá se více spokojenosti a pravého blaha, než za vzácnými stoly boháčů a rozkošníků; lid dělnický musí uvyknouti zapírati

se, musí střídě a šetrně žít, a ostatních křesťanských cností přisvojiti sobě, bez kterých těžký osud svůj ovšem za nesnesitelný pokládá, ač skutečně nesnesitelný není; avšak zdroj a škola těchto cností a toho smýšlení jest jediné katolická Církev a v ní řády řeholní, které statky vezdejší více pro bližního nežli pro sebe mají.“

Pochybil. Vidíte, příteli, tato vaše řeč mne překvapuje, a nabývám jaksi chuti, abych z úst vašich více o té svaté Církvi slyšel.

Národovec. Já též budu pozorným posluchačem.

Katolík. Navrhuji vám, přátelé, byste mi naslouchali po šest večerů; každého večera učiním vám čtení o Církvi a národnosti; a při tom mi do toho nemluvte; po těch šesti přednáškách mi ale číňte námítky své, kterýmž milerád odpovím.

Pochybil i Národovec. Dobře! Zítرا započneme!

II.

Církev a národ, poměr obou k sobě.

„Církev a vlast, ty v mojich milují sestersky se nádrech; každá půl, každá má moje srdce celé.“

Sušil.

1. Obě, Církev a vlast, mají jeden a týž původ — Boha, avšak s tím toliko rozdílem, že Církev, náboženství křesťanské, přímo, a národnost nepřímo s výšiny posla nebes. Že náboženství a Církev křesťanská katolická odvozuje svůj původ přímo od Boha, to dosvědčuje západ i východ křesťanský, to vyznává i věřící a věrný křesťan nekatolík, ač ve všem nechce Inouti k jednotě církevní; kdo toho nepřipouští, není křesťanem.

Avšak i národnost má téhož původce Boha. Národové jsou ratolesti na stromě člověčenstva. Ptejme se, kdo vstípil ten velikánský strom, a kdo ho na tolik ratolestí rozprostranil? — Odpověď: „Bůh!“ — Národnosti jsou školy člověčenstva. Kdo jest jich zakladatel, ředitel a učitel? — „Bůh!“ Mouřenín miluje svou horkou vlast jako Grončan svou vlast věčných lodů, a obá jako my Čechoslované svou v každém ohledu nejkrásnější vlast. Kdo tu lásku k vlasti lidem vstípil? — Pán všech pásem a ponebí — Bůh. — Nejduchovnější vtělení národnosti jest řeč. Kdo ustrojil jazyk náš tak, že schopen jest dáti výraz myšlénkám a citům? Zajisté jazyka řeč pochází od Hospodina. Jerem. 37, 16. A právě jak dalece sahá jednoho národa řeč, tak dalece prostoru tu nazývá národ s oblibou svou vlastí, neboť v řeči jako ve společné pokladnici vlastní má národ složený a uschovány nejdražší poklady své, život rodinný a veřejný, a veškeré mnohotvárné výjevy jeho.

Národnost nevyrůstá přes noc jako houba z půdy; onať zraje stoletími, majíc svou minulost a budoucnost. Považme, co to století uběhlo, než z pozůstatků Římské říše a národní řeči utvořily se jazyky románské: španělský, italský a francouzský. Kdo vede ten vývoj a to přerovování? — Bůh, před Nímž jest 1000 let jako jeden den. I. Petr. — Národnost závisí od osudů: vojen, vítězství, porážek, zkušeností smutných a radostných. Pomněme, jaký obrat u nás způsobila porážka na Bílé Hoře, a co zvláště za těchto dnů pro svou národnost trpěti musíme! Jsmeť právě národ mučeničský! V jakých rukou tyto osudy jsou? — V rukou lidí podivných, ale

konečně předce v rukou Božích, neboť pravil sám Pán Ježíš: „Neměl by's moci žádné nade mnou, kdyby tobě nebylo dáno s hůry!“

2) Církev a národnost ovládají jen srdce lidí šlechtnějších. — Rolník a rozsevač jest jeden, ale půda jest rozličná. Jiskra nebeská rozžehá se a hřeje jen v útrokách šlechtnějších. Když dcera nebes, víra křesťanská, uhostila se zde na zemi mezi člověky, tenkrát cestou krvavou musila sobě klestiti průchod do srdcí, a vymáhati sobě platnost a právo občanské ve světě. Krutý zápas křesťanstva s pohanstvem a židovstvem vzňal se, a podobný zápas za dnů našich pozorujeme mezi národnostmi, a také mezi vírou a nevěrou. Ti, kdož dovedli život vydati a krev vycediti pro pravdu křesťanskou, byli povahy nad míru ušlechtilé, a proto je ctíme jako svaté mučovníky. Vedle nich byli zástupové nevěrců, netečníků, rouhačů, vlažných obojetníků, nerozhodných a jiné třídy lidu ledabylého. A tak jest i za našich dnů v krutých bojích o národnost a o víru; opět vyvíjí se divadlo velkolepé před žasnoucím zrakem naším.

Podobně pravé a ryzé vlastenectví, pravá a ryzá národnost ujímá se jedině v povahách ušlechtlejších. „Nikdo slušněji se nehonosí nad vlastence, jenž v svém srdci celý národ nosí.“ — Sobec má srdce těsné, tam se celý národ nevtěsná. Lakomec se ptá: „Co z toho mám, když budu národovcem?“ Rozkošník nemá té síly a obětivosti, aby za národnost stíhanou, jakáž jest národnost naše slovanská v Čechách a na Moravě, trpěl muky. Nerozhodný nemá odvahy, aby se pro hájení naší jistými lidmi ke zdi tla-

čené národnosti o kus dobrého chleba připravil, anebo snad dokonce do chládku se dostal. Větroplach nemá vytrvalosti, aby o tak vážnou ale nevděčnou záležitost, jako jest naše velikým neprávem zkracovaná národnost, zasazoval se. Nevzdělanec ani netuší, co by národnost byla. Úlisný chlebař mluví: „Ubi bene, ibi patria“ t. j.: kde dobře, tam vlast je má. To si dobře za uši své napište, vy Pochybile! Prázdný člověk hledá vzdělanost ve žvatlání řeči cizou a v pohrdání vlastní řečí svou.

My, co jsme jako národovci a vlastenci rostli, u jichžto kolébky národnost se budila, my víme, jakých obětí jsme jí musili přinést. V první době si nás nevšimli; v druhé se nám směáli a „přepjatých bláznů“ nám spílali; a nyní nás tlačí ke zdi. Později snad přijde uznání národnosti, neb cokoliv směřuje proti Bohu a proti věčným zákonům Jeho, jest jako onen kolos Rhodýzský, jenž měl nohy hliněné a tudyž rozkotal se a v kusy roztříštil. Kdožkoliv prožil posledních 40 roků v Čechách a na Moravě probouzeje v národě uhněteném národnost, může slavné vydávati svědectví, že zvláště utlačovaná národnost ujímá se jen v srdcích ušlechtilých a obětivých.

3) Církev a národnost se vespolek doplňují, a tím svou vysokou cenu osvědčují. — Církev křesťanská praví: Má-li vlastenectví býti ctností, musí zakládati se na zákoně křesťanském: „Milovati budeš bližního jako sebe samého.“ I cizinec jest bližní, nejbližší ale jest rodák, krajan; proto své milujme, ale cizými nepohrdejme, aniž jich v nenávisti mějme. Kde se toho pravidla nešetří, tam vlastenectví není křesťanskou ctností, nébrž pychem pohan-

ským; proto Římanům pohanským byl cizinec nepřitelem (hostis), Řekům surovcem (*Bárβαρος*) a Turkům doposud jest psem (giaur). Ba i Maďari uvykli Slovana jmenovati nečlověkem (Tóth nem ember) a liberalisté židovsko-němečtí nás Slovany poctívají jmeny nevzdělanců, nestvůr, polodivochů a t. p. proto, že vzdavše se Božského zjevení křesťanského zabředli v pohanství.

Víra a Církev křesťanská dává výstrahu, „že hřích bídné činí národy,“ Příslovi 14, 34.; třeba měli nejkrásnější vlast. Víra a Církev dodává utiskovanému a ke zdl. tlačnému národu naděje, že bude lépe; a povstává-li národ pro svá Bohem daná práva, ohražuje-li se proti tlaku nesnesitelnému: vlévá mu víra v Božskou spravedlnost odvahy hrdinné, ač mu nikdy neradí k násilnickému vzbouření. Dějiny Církvě učí nás znáti naše dobrodince a obhájce národnosti, jakýmiž byli: Sv. Cyrill a Method, Dobrovka, Hedvika, sv. Václav, Jaroslav Sternberg, Mikuláš Zrini, Jan Sobieský, jenž víru křesťanskou i národnost slovanskou hrdinsky zastávali a rozšiřovali, a tudíž naší úcty a vděčné lásky nejvš zaslужují, a proto o nich již předkové skládali písně národní. Skutečné blaho národní zvelebje toliko vlastenec ryzý, světlem nebeským, zjevením Božím osvícený a vedený.

Naopak ale zas odměňuje se národnost Církví za to svou službou; neboť slouží za řečiště a za nástroj, jímžto víra zušlechťující ze srdce přechází do života a do všech dějin národa se vkládá; k náboženským slavnostem posílá vlast svoje syny a dcery zdárné. Což může býti velebnějšího nad náš národ českoslovavský o Svato-Janské pouti v Praze

veleslavné, o slavnosti Cyrillo-Methodějské na Velehradě, an řečí svou a zpěvem svým oslavuje Boha a Světce své?

Národnost vychovává Církví syny své za kněze a učitele školní, aby jimi vzdělána byla naděje národa a Církve, mládež a lid dospělý ve chrámech. Vímeť, že každý, ač všem rád poslouží, nejraději a nejdárněji působí mezi domácími víry; a proto: Řím křesťanský, Řím katolický, hěře do své světové propagandy (do ústavu na rozšíření křesťanské víry) synky toho onoho národa, k němuž co věrověstové mají vysláni býti. Církev staví chrámy a školy, pěstuje rodinu a obec, zvelebují národ a vlast.

Národní dějepis varuje nás, bychom náboženským drobením a třeštěním, jako za neblahých dob husitských, národ neoslabovali a nebídačili. Národnost naše Česko-slovanská a Polská, nadšená vírou, dvakráte zachránila osvětu evropskou před barbarstvím; Čechové a Moravané vítězstvím nad Tatary u Olomouce roku 1241, a Poláci zapuzením Turků od Vídně roku 1683. Nevděčnost Vídně k potomkům dobrodinců svých vyrůstá ze zaslepenosti protikřesťanské — ze tmy pohanské.

I ta příroda vlasteneckými památkami ozdobená jest ostnem náboženství. Naše hory: Radhost, Hostýn, Vyšehrad, Říp, uvodí nám na mysl dějiny naše křesťanské; doły a údolí jsou nám ráje, v nichžto odpočívají kosti našich praotců; pole, role, luka a řeky jsou nám ustavičným podnětem ku chvále Toho, jenž nám dáti ráčil tak krásnou vlast. Odpadnutí od Boha, od Církve Jeho, jest nejčernější nevděčností a zdrojem zkázy národu.

4) Církev i národnost jsou matky krásných cností. „Víra bez skutků mrtvá jest,

jak tělo bez ducha jest mrtvé.“ Jak. 2, 26. Nenadarmo chovají národové víru křesťanskou jako dceru nebes v lůně svém, nenadarmo ji budují chrámy a oltáře; onať vylévá mohutné potoky štěstí a požehnání na všechny stavy, stupně a strany života, a mimo ni nestačí ostatní prostředkové: knížata, vojska, úřady, průmysl a obchod, úroda polní, k oblažení národů. Pohanský fakir v Indii, kající poustevník, jenž se trýzní, aby světu odumřel, sedí na stromě a kouká do prázdnoty; víra křesťanská však není patření do prázdna věčné nekonečnosti, ani nějakým mánivým citem, jímž bychom se chtěli v Bohu rozplynouti, a kdesi v povětří a ve světle zmizeti; víra křesťanská jest následování Boha a plnění věčné Jeho vůle v životě, a tudyž nevyvážným pramenem cností; víra křesťanská jest poznáním Boha, pokud se nám poznati dává v životě vezdejším. Představující sobě víru a Církev křesťanskou jako matku stojící uprostřed, spatříme velikou rodinu synů a dcer vůkol ní: pokoru, tichost, milosrdí, dobročinnost, stud, nevinnost, mírnost, trpělivost, svornost a pobožnost ke všemu užitečnou.

Podobně i národnost jest plodnou matkou cností, o čemž skvělé vydává svědectví národ náš Československý. Ač jsme ke zdi tlačeni, kdo se mužně zasazuje na půdě zákona o to, aby se nám stala spravedlnost? Kdo zplodil ty užitečné spolky hospodářské, umělecké, vědecké po vlastech našich? Tyť jsou sladké plody rostoucí na stromě naší národnosti bez podpory mimonárodní vlády, ano právě pod největším tlakem se strany té.

5) Obě mají jeden cíl, oblažení a zdokonalení člověka, avšak s tím důležitým rozdílem, že jedna z nich, národnost, končí úlohu

svou již zde na zemi, jakož sama vyrostla z půdy přírody; druhá pak, náboženství, člověka přivádí a sprovodí na jiný svět, kde víra, podstata nadějných a důvod neviditelných věcí, přejde v patření, a naděje ve vyplnění, kdežto láska nikdy nevypadá, jak o tom krásně píše apostol sv. Pavel I. Kor. 13, 1.

Národnost jest toliko zemská nádoba člověčenstva, která zničí, když zemský život přestane; národnost jest toliko proud, kterým jistý počet lidstva dráhu koná, až se v moři věčnosti vústí. O vlasti, o celém našem zemském přebývání a o národnosti platí, že nemáme zde místa trvalého, ale onoho budoucího hledáme. Kmen, národ, byť byl jakkoli velký, vzdělaný a slavný — řeč, mluva jeho, byť byla jakkoli libozvuká a bohatá — dějiny a letopisy, byť byly sebe slavnější — národní obyčeje a způsoby, byť byly sebe utěšenější — jsou předce jen útvary pomíjivé, neboť na věčnosti v jiných řekách plynouti bude život člověčenstva; co zde kusým býti se zdá. bude celkem dokonalým.

III.

Co učinila církev z národů?

Na východě vzešlo slunce pravdy a spásy; v Asii, v zemi posvátné, narodil se Ježíš Kristus, světlo světa; tam sestoupil Duch Svätý na apostoły; tam na den Letnic shromáždila se první Církev Boží. Města Jerusalém, Cesarea, Antiochia, Efesus a jiná zaskvěla se křesťanskými cnostmi a živou vírou co hvězdy první velikosti na obzoru — na obloze svaté Církve, a hned záhy osvíceno jest bylo bleskem jejich také

pobřeží sousedního dílu světa, Afriky severní. S vírou křesťanskou uhostila se tam vzdělanost a osvěta, křesťanská činná láska k bližnímu; zkvetl průmysl a řemesla, rozmáhal se hmotný blahobyt v národech, ujímaly se vědy a umění; a mužové, před jejichž učeností a zbožností posud svět učený a vzdělaný s podivením se koří, mužové jako Cyprian, Řehořové, Augustin, Jan Zlatouústý, Basilius Veliký, otcové apostoľští: Ignátius, Polykarp, Justin; spisovatelové: Klément, Origenes, Tertullian — tam se rodili. I oplývala Asia i Afrika v ranní zori Církvě svaté vzdělaností a blahobytem tenkrát, když vlasti naše, planiny západní Evropy, ještě byly zarostlé pralesy, jichžto sekera se nedotkla a člověk málo od hovádka se lišící po nich se potuloval. A aj, brzy povstali kacíři Arius, Manicheus, Nestorius, a bludaři Gnostikové, kteří rozumem svým vrtali směle ve zjevení Páně, lhostejnost a nevěru v národech šířice; a víra svatá, tato růže nebes, jakmile ji mráz nevěry ovanul, a prst všetečného rozumářství se jí dotknul, sklonila se k zemi a zvadla. Tu povstaly sekty a sbory; křesťané nedržíce vespolek jednotu církevní co jeden muž, předně rozptýlení, a potom žalostivě potření jsou byli. Příklad šílený vojin Mohameda, lichého proroka, vyhubil mečem a ohněm símě křesťanské, a proměnil chrámy v mešity. Tam, kde byly v časech křesťanských úrodné nivy, rozkládají se pouště písečné; tam, kde kvetlo umění, opanovala surovost; a kde vanul duch křesťanské volnosti, nyní buření otroctví; něžná družka mužova sklesla za podlou hru chtíčů smilných — zbavena jsouc vznesené důstojnosti své. Tak jest již celých 1200 let,

a darmo volá vzdělaná Evropa, aby se ten furecký nešvar vyklidil alespoň z krajin křesťanské Evropy; darmo stěná zbožný křesťan, aby Turkovi vyrvána byla místa, každému křesťanovi tak drahá a svatá. U těch křesťanů, kteříž mají v křesťanské Evropě osudy národův v rukou, vyvětralo také křesťanství!

Z nešťastného, svou vlastní vinou kleslého východu přešlo náboženství křesťanské na západ, a Církev svatá uhostila se v Evropě, v našem dílu světa; zde také zarazila stolicí svou; její nejvyšší hlava, papež Římský, ve hlavě starého-světa pohanského, v posvátném věčném Římě rozbil vedlejší stan svůj. Na zříceninách pohanské Rómy, jak byl zvěstoval Isaiáš 60., povstalo veliké pohnutí národů v ústrety světlu. Stěhují se národové, obyvatelové severu a východu derou se v ústrety nové víře a národnosti; ze smíšeniny Římských zbytků a nových přistěhovalců vyvinuly se během století nové národnosti, z nichž v Evropě jsou nejčelnější: Francouzi, Angličané, Němci, Slované, Italiáni, Španělové, Skandinávové. Všecky jich prošla Matka Církev, znovu zrodila jich světlem a milostí s hůry, a shromáždila je jako dítky jedné rodiny kolem sebe.

Frankové v Gallii a v pohraničných zemích germánských stali se národem na západě nejznamenitějším, jakmile vešli v lůno Círky. Bylo to zásluhou zbožné Klotildy, choti vůdce Chlodvika. Když Chlodvík byl na Boží hod vánoční od sv. Remigia v Remeši se šlechtou pokřtěn, příklad ten nalezl ohlasu v lidu veškerém. Hrdina tento přemohl ariánské Burgundy, a uvedl je

těž do Církve. Tak zmohútněl národ ten, během století vyvinula se národnost a literatura francouzská, a světla veliká trpytila se na obloze její, počínajíc od Klotildy a Chlodovea až do Bossuetů a Fenelonů. Francouzskou revolucí na konci minulého století, kteráž zůstane špinavou skvrnou dějin národa toho slavného, klesl národ ten s výše své do takové propasti, do jakéž ještě žádný národ na světě nezabřednul — pro výstrahu všem. Jsou to věci vůbec známé a dosti zhusta líčené. — Z propasti té vytrhnul ho mohutný uchvatitel Napoleon I. uzavřením konkordátu se stolicí Římskou, při čemž se vyjádřil: „Kdyby posud nebylo papeže, musil by ustanoven býti!“ A kterak zas nyní kvete národ francouzský? Proč? Zas proudí žilami jeho katolické povědomí — zas žije tam Církev katolická.

Anglia. V Anglii na počátku žárlivě sídlil trojlistek: Brit, Irčan a přistěhovalec Anglosas; tento nenáviděl Brita pohrdaje Irčanem. Proto Pán poslal apostola z daleka. Veliký Řehoř I. vypravil z Říma z kláštera svého opata Augustina a 40 mnichů na ostrov Křídový, kterýž přistav v Kentu začal dílo Boží. A zase bylo zásluhou zbožné choti krále Kentského, že se dařilo apostolování jeho. Papež psal Bertě, že obrácení Anglie na víru křesťanskou jest jejím dílem. Králové veškeré heptarchie anglické přijali sladké jarmo Christovo, a povstávali chrámové, školy, kláštery, zmáhaly se vědy, umění, blahobyť; obzvláště proslynulo Irsko jako „ostrov svatých.“ Tak se zuahal národ anglický, národ slavný vedením matky Církve, dobýváje nejrozsáhlejší vlády na moři, a v lůně jeho zavedla se

první vláda ústavní již v století XIII. Tak bylo až do věku XVI., kdy chlipnost krále Jindřicha VIII., odbojníka proti Bohu, odtrhla národ ten od jednoty církevní. Kdo chce zvédati, jaký duch potom zavládnul ve svobodné Anglii, tomu potřebí jedině vyřknouti jméno: Irčané, Irsko, tak že nyní po třistaletém utrpení většina parlamentu anglického buď studem, že ve jménu liché svobody šlapán byl katolický národ státem a církvi anglikánskou, nebo strachem, že Feniané, žebráci a dělníci Irští, podryli již všecken průmysl a všecko pohodlí boháčů anglických, uzavřela, aby církev anglikánská, kteráž v katolickém Irsku jest matkou bez dítek, pastýřem bez stáde, postoupila tam místo Církvi pravé, Církvi Římsko-katolické. A kdož dal ubohým Irčanům po tolikráto století dar svaté trpělivosti? Církev Páně. Proč hnije v nitru svém národ anglický na pohled ještě veliký? Protože odtržen byl od stromu Církve Boží. Proč tak zvolna nahníval a hnije? Proto, že mnoho dobrého z pravé Církve v sobě uchoval. Čím se zachrání Anglia? Církvi katolickou, kteráž i mimo Irsko jako zdravý kvas prostoupí národ anglikánský.

Co mám říci o říši germánské? Těžko líčiti několika tahy dějiny národa tak velikého, tak slavného. Avšak celý svět to ví, a výtečný dějepisec Gfrörer, jsa ještě nekatolíkem, s nestrannou chválou to líčil a hlásal, že jedině veliký apostol národů německých, sv. Bonifác, založiv v Mohuči sídlo metropolitánské, byl také tvůrcem politické jednoty Němců, a že po něm episkopát německý v bouřích nápotomních jedině udržel jednotu říše té, která po celý středověk s Římem sestavovala „svatou Římsko-německou říši;“

ve kteréž papež Římský a císař Německý pokládání za dvě nejvyšší hlavy tehdejší západní Evropy křesťanské, jimž náleželo udržovati rovnováhu mezi národy. I bylaté říše ta mohutná, ač toho želeti, že ve jménu osvěty křesťanské sáhala na národnost sousedů, zvláště Slovanů a Maďarů, a že ze Slovanů veliké množství utonulo v moři osvěty německé, do kteréž nekřesťanskými prostředky vnučení byli. Nicméně uvnitř říše ta kvetla a mohutněla vydávajíc ovoce křesťanské osvěty a lásky. Tu přišel v XVI. století Lutr, drzý mnich německý, a ten roztrhl posvátné roucho jednoty církevní, vrazil ránu jednotě německé — církevní i politické, pod kterouž Germania až do této chvíle sténajíc krvácí, nemohouc ji zahojiti sobě; a místo jednoty národní německé hrozí vojenská moc Pruských Hohenzollernů pohltiti Germanii. Národovci němečti nedosáhli posud účelu svého, a svou filosofií protikřesťanskou, protikatolickou nedosáhnou jí nikdy trvale a dokonale. I v Německu, nemáli zahynouti v moři Slovanstva, časem jen Církev katolická pomůže jadrně a důkladně, ač nyní potlačena jest spoustou bludův a nevěry. „Jsouť nevyzpytatelní soudové Boží, a nevystižitelné cesty Jeho!“ Řím. 11, 33.

A což teprv mám pověděti o našem národu slovanském? Avšak o tom a nejvíce povím v následném pojednání, jak blaženým se stal vstupením do Církvě. Zde jenom ještě něco o Italii a říších severních.

Gothové a Longobardové, Normané a jiní pranárodové proháněli se po rajských luhách čarokrásné Italie. Ze směsice starých Římanů a těchto přistěhovalců vyvinula se během

staletí národnost italská, a jazyk ten jest jeden z kulturních jazyků, ve kterémž Dante a Boccaccio prozpěvovali nesmrtelné básně své. Longobardové arianští učinili v Itálii konec pauství greckému, zbytek jeho, exarchat a Římsko, obhájil papež, hlava svaté Církve. Veliký papež, Řehoř I., a řád, jemuž náležel, řád sv. Benedikta, uvedl Longobardy do lůna Církve; zásluhou to opět zbožné královny Longobardské, Theodolindy. Uprostřed Itálie vyvíjelo se Dědictví svatého Petra. Pipin jen vrátil papeži, co tento již dávno míval, a Karel Veliký rozmnožil to dědictví, které se stalo nevyhnutelným pro svobodné vyvíjení moci apostolské, Otce křesťanstva. Kdyby papež sídlil v Paříži nebo ve Vídni, neměli by ostatní národové důvěry, že jedná samostatně. Vzhledem k Dědictví sv. Petra slyšíme hlasy spisovatelů nekatolických. Johannes von Müller píše: „Může-li přirozená slušnost (proč ne spravedlivost?) rozhodnouti, pak jest papež vším právem pánem Říma; neboť bez něho by již Říma nebylo.“ Víme, že Leo I. odvrátil Attilu a Gensericha od Říma. — Karel A. Menzel vyjádruje se mezi jiným: „Jiná otázka, která byla navržena, zda-li by se snášel úřad učitele a biskupa obce křesťanské s vládou světskou, byla již rozřešena. Proto stál ještě Řím, že ho hájili biskupové jeho. Ve vděčnostilidu nalezlíť oni nejlepšího práva k panování, a dlouho před darováním Ravenny (skrze Pipina) bylíť oni pány Říma, třeba nedle jména, ale skutkem samým.“ — Konečně pak Herder píše: „Kdyby všickni křesťan-

ští vládcové měli se vykázati zásluhami, jimiž se kdysi dostali ku panování nad národy: tuť může třikráte korunovaný veliký (následuje protestantským záštim vnuknutá přezdívka svatého Otce) v Římě nesený na ramenách nebojovných kněží, jich všech žehnati svatým křížem a říci: „Beze mne byste nebyli tím, čím jste.“ Také zachráněné starožitnosti jsou jeho dílem, a Řím zasluhuje, aby setrval býti tichým chrámem těchto pokladů zachráněných.“

Tyto výroky nekatolškův zbavují mne namahavého dokazování, co učinila Církev z národův italských.

A co se tam nyní děje? Pod záminkou národnosti započala revoluce s trůnu boj proti Církvi a knížatům italským, z nichž nejvíce namířeno na svatého Otce. Místo federativního zřízení Italie, při kterémž by velmi dobře obstáti mohla národnost italská, vyhnána knížata italská, až vrch opanoval král piemontský co král sjednocené Italie; oloupena Církev o statky, a nyní konečně namířena poslední rána na Dědictví sv. Petra, z něhož již pobrány dvě třetiny. Avšak Hospodin bdí zázračně nad stolicí svatou; s nadšeností hlásí se katolíci ku svatému Oci, halíř svatopetrský plyne v znamenitých summách, teď i z ospalého Rakouska — do města svatého; dějí se velkolepé demonstrace úcty a lásky ku posvátné hlavě křesťanstva navzdor novomodním pohanům, co zatím novomodní Italie na souchotiny stůně.

Co učinila Církev z národů severu evropského, to nelze bez pohnutí čísti v dějinách církevních, jež sepsal Gfrörer ještě co protestant, a kde po

vypravování těch zásluh a obětí, jež tam přinesl apostol Skandinavie, sv. Ansgar, o něm pravi: „Jest-li kdy zasloužil slouti člověk nějaký svatým, zasluhuje toho Ansgar.“ Protestantism odtrhl tyto kraje od středu svaté Církve, a od té chvíle zamrzly tam dějiny křesťanské vědy a lásky v ledu severním.

IV.

Oblažení národa našeho vstoupením do Církve.

„Hvězdy dvě se z východu
berou v svatém průvodu,
putují to svatí bratři
k moravskému národu.“

Píseň.

Císař Karel, největší z Karolingův, povýšen jest byl léta Páně 800 na hodnost císařskou, již podkládalo se tehdež právo světovládné. Následkem toho založili Karolingové vládu svou na myšlence veliké, totiž šířením víry Kristovy z budovati křesťanskou světovou říši. Hrozily podniky Karlovy především svobodě na východu bydlících, ještě pohanských Slovanů a Avarů. Tito národové, nuceni jsouce, přijímati křest svatý, do politické poroby padali. Polabští Lutici a Srbové i Moravané stali se poplatnými, říše Avarů z kořene vyvrácena jest; jedině Čechové uhájili ve dvojí válce svobodu, ač se všech stran svírala je táž říše Franská.

Po smrti Karlovy rozpadla se sice říše jeho světová, ale králové němečti, kteříž východní část panství Franského za podíl obdrželi, neustáli ve směru Karlem započatém a, náboženství před-

stírajíc, vládu svou na východ šířili. I vysílali kněží z diecése Pasovské a Solnohradské do krajin našich. Což mohli zde působiti bez znalosti jazyka slovanského? Kterak bez tohoto klíče mohli sobě otevřítí dveří rozumu a srdce lidu našeho? — Proto slavný král moravský, Rostislav, osvobodiv se politicky od nadvlády německého krále, chtěl se i v církevním ohledu vymanit od Němců. Vypraviv slavné poselství ke dvoru císaře byzantského, Michaele, vyprosil odtud proslavené toho času mezi národy slovanskými po říši grecké apostoły Cyrilla a Methodia, a ti uvedli náš národ česko-slovanský upřímně do lůna katolické Církve.

1) První dobrodiní, které náš národ přijal z ruky Církve, bylo pravé poznání Boha. Předkové naši slovanští, rozprostřeni po dalekých krajinách severní, východní a střední Evropy, lid počtem v Evropě nejčetnější, měli do sebe nejedny dobré a krásné vlastnosti, pro kteréž prastaří spisovatelé s pochvalou o nich se zmiňují. Chválí se o nich, že byli pokojní, mírumilovní, v klidu orby a hospodářství pilní, a pohostinní nad míru. Avšak pravé vzdělanosti nemohli dosíci před svatým Cyrilem a Methodiem již proto, že neznali pravého Boha, ježto pravá vzdělanost teprv s pravým poznáním Boha zároveň kráčí. Lid, který se koří n ě m ý m m o d l á m, lid, který padá na tvář před hnusnými výtvary, jichžto ze špalků a kamene vytesal sobě, nemůže slouti vzdělaným, zvedeným a osvíceným. Již tedy tím Solunští bratři svatí položili základ vzdělanosti národů slovanských, že roli národů těch očistili od sveřepých vyrůstkův pohanstva, že osvětili tmu pohanstva pochodní zjevení Božího, světlem svatého

evangelia. Tak se dělo u nás na Moravě, když sv. apoštolové roku 863 z jara přišli. Přicházeli na Moravu sice missonáři čili věrověstové již dříve z Němců; ale slovo Boží nevnikalo v útroby lidu, poněvadž přicházelo od Němců a hlásáno bylo řečí cizou, a že v zápětí šla poroba politická. Náš lid tu onde poznal zevnější obrady víry křesťanské, nikoliv pak podstatu její, a musil platiti Němcům desátky; proto neměl lid náš pravého pojmu o víře křesťanské a klaněl se svým modlám, až sv. Cyrill a Method jej do lůna sv. Církvě uvedli, a tenkrát se teprv modly: Perun, Lada, Radhošt, Svantovit a jiné odstěhovaly.

2) Druhé dobrodiní, jež přijal národ slovanský u nás na Moravě v lůnu Církvě svaté, byla samostatnost ve věcech církevních, neodvislost od Němců. — Od té doby, co císař Otto I. obnovil císařství Římsko-německé, domnívali se císařové němečtí míti povolání, aby uváděli všechny národy do lůna Církvě Římské. Avšak již od Karla Velikého rozšiřovalo se pod tou záminkou i panství německé. Odtud obzvláště nejbližší sousedy, Slovany, nutili nejen ku křestu, ale i k tomu, aby se podrobili moci jejich. Papežové, majíce na paměti úlohu svou vznešenou, snažili se, státi nade všemi zájmy časovými, spojovali všechny národy jednotou víry, jako rozličné rodiny jedné svaté obce, a nadvládě světských panovníků spasitelnou drželi protiváhu tam, kde škodně počala vybíhati z mezí spravedlivých. I zpozorovali jsou záhy obezřetní strážcové na Sionu církevním, že císařství německé příliš se zmáhá, a tudíž se snažili, pokud možno, aby drželi je na uzdě a vévodili jemu. Odtud záhy prokmitává snaha Církvě Římské, podpora

vati samostatnost probuzených národů na západě křesťanském, je všecky sdružovati, co stejně oprávněné údy jedné rodiny křesťanské kolem svaté Stolice, která jest středem křesťanstva. Způsob, jímž papežové tento vznešený záměr svůj uvozovali ve skutek, záležel v tom, že národům, kteříž chovali v sobě zárodek vlastní síly životní, hleděli zříditi a upevniti vlastní ústavu metropolitní, od sousedů neodvislou, jedině Římu podřízenou — co středu jednoty. Takovým během uvedena Anglie do Církve; tak za svatého Bonifacia zavládla ústava metropolitní v Německé říši; a tak se stalo za sv. Methodia v říši Velko-moravské.

Když totiž biskupové němečti obžalovali naše blahověsty, sv. Cyrilla a Methoděje, v Římě, že mezi Slovany rozšívají koukol rozkolnictví a kacířstva: tenkrát svatý Otec povolal naše osvětitelé do Říma a, přesvědčiv se o jejich pravověrnosti, na důstojnost biskupskou je povýšil, a po brzké smrti sv. Cyrilla učinil Methodia prvním metropolitou samostatné Církve slovanské, od Němců sousedních neodvislé; po něm se jmenuje Jan a Sylvester, načež roku 907 pádem říše Velko-moravské síje Methodiova pošlapána jest byla podkovami pohanských Maďarů. Zbytek Moravy, připojený potom k Čechii, náležel pod biskupa v Pasově, a Čechie pod područí nejprv biskupa Řezenského, a když biskupství v Praze zřízeno bylo, náležela i Morava pod ně a pod metropolitu Mohučského v Německé říši. Brzy však pomohl Karel, otec vlasti, který vymohl u papeže Klémenta VI., že ustanovil Slovanům vlastního metropolitu v Praze roku 1344, při čemž

cisář přísahou stvrditi musil svatému Otcí, že v Čechách jiná řeč panuje než v Německé říši.

3) Třetí dobrodiní, jehož dosáhl národ náš vstoupením do Církve, bylo to, že se stal jazyk slovanský zvláštní výsadou liturgickým čili bohoslužebným. Posud pokládáno za to, že jsou jenom tři řeči posvátné a k službě Boží způsobilé, totiž: židovská, grecká a latinská, protože jimi byl ozdoben první oltář Beránka Božího — nápis na svatém kříži — až pak papež Jan VIII. svatým bratřím Soluňským povolení dal, aby nejen v těchto třech řečech, nýbrž ve všech ostatních zaznívati směla chvála Hospodinova; povolení dal, aby svatí bratři Soluňští na Moravě směli v řeči slovanské nejen hlásati slovo Boží, nýbrž i sloužiti a odzpěvovati mši svatou. Tenkráte to bylo s nevyslovným užitkem pro vzdělanost novoobrácených národů slovanských; nebo tím během náš lid nahlédl hluboce do smyslu a významu těch posvátných obřadů, jichž sice i od kněží německých poznal, avšak jim nerozuměl. Lidu srozumitelný zpěv při mši svatých mužů pohnul srdcem lidu našeho od jakživa zpěvu milovného, občerstvil je lahodou nebeskou, a takovou mocí ovládl dětinnou mysl jejich, že svaté věrověsty všudy s nedočkavostí vítal, celé srdce jim otvíral, a jako dítky svých otců, jako dobré stádce svých pastýřů se držel. Tím skutečně přibývalo vzdělanosti v lidu našem posud zanedbaném; lid náš osvícován byl světlem křesťanské pravdy, a srdce jeho se šlechtilo rouby křesťanských cností.

4) Konečně přijal náš národ z rukou svých učených a obětivých oblažitelů slovanskou a be-

cedu, cyrillici, a potom překlad částek liturgických, a konečně překlad celého Písma svatého; a tak byl základ položen k literatuře slovanské. Dokavad Slované neměli svého písma, nemohli míti knih poučných a vzdělávatelných; věda posvátná i vědy světské ležely ladem, a literatura nebyla věcí mezi Slovary žádoucí a známou. Řekové a Římané tehdaž. co myslili, nejen mluvit, ale i zřetelně a ozdobně napsati, písmem vyjádřiti mohli, nikoliv ale ubohý Slovan. Tu se rozželelo nad nimi veliké srdce svatých bratří Soluňských. Cyrill mndrc vzýval Ducha Svatého, a vnuknutím Jeho sestavil Slovanům novou abecedu, azbukn, která slove cyrilská, jížto posud užívají Rusi, Srbové a jiní kmenové slovanští ve knihách bohoslužebných i v obcování písemném. Některá písmena vzal z řeči grecké, a pro ty, pro které jazyk grecký žádných čten neměl, utvořil známky zcela nové. Ihned se dal učený, pilný Konstantin, Cyrill, do práce, a jal se překládati do řeči slovanské (již ve vlasti své grecké) čtení epistolní a evangelická, pak po sobě agendu, žaltář, breviář, missál — zkrátka nejpotřebnější knihy bohoslužebné, a konečně i celé Písmo svaté, které vsak po jeho smrti roku 869 dne 14. února sv. Method dokončil, a v osobě nástupce svého Gorazda zákům a celému národu co drahé ostatky odevzdal a zůstavil. Sláva nehynoucí tímto slavným mužům, kteří jsou ozdoby netoliko svaté Církve, ale také zvláště našeho národa česko-slovanského a celého člověčenstva.

V.

Církví v posledních stoletích zachován národ náš.

Sousedstvím vládychtivých Němců ohrožován byl sice od jakživa náš národ ve své jsoucnosti čili existenci; avšak pravé nebezpečí zahrozilo jemu po bitvě Bělohorské a po třicetileté válce. Tenkrát vystěhovalo se mnoho protestantů, do země prázdné usadilo se mnoho Němců, a protestantští odbojníci, „osvobozovatelé,“ zbědovali vlast, tak že se podobala poušti. Ferdinand II., vítěz, uvedl znova katolickou Církev do bývalého původního práva, podle pravidla tenkrát panovavšího: „Či země, toho náboženství.“ Dělal tak knížata protestantští, pročby tak Ferdinand byl nesměl jednati? Za výborný nástroj obral sobě řád Jesuitův; avšak i tento nyní tak zostuzovaný řád byl první, kterému zachování naší literatury české děkovati máme. To je pravda, oni mnoho knéh zabavili, pobrali a zkazili; musíme však vyznati, že po těch knihách nebylo mnoho, jelikož byly ponejvíce obsahu polemického. Že na knihách těch nebylo mnoho ceny vědecké, dokazuje svědek zajisté nepodezřelý, pan doktor Hanuš, ve Slovníku náučném; a mnohem důležitější pro pravdu a pro vědu bylo zajisté oněch 1573 knih a pojednání, které sepsali Jesuité učení za čas svého působení v Čechách a na Moravě. (Týž v Slovníku náučném, díl IV. str. 261.) Ostatně právě Jesuité zachovali nám v knihárnách svých téměř všecky knihy, které jsou vyznamenány „v klíči zapovězených knéh.“ Do škol Jesuitských posílali synky své i mnozí z českých bratří, nebo ponémčovati tenkrát Jesuité nemohli, je-

likož učební řeči byla latina. Ve chrámech kázali a konali pobožnosti v jazyku českém, z tiskárny své u sv. Klémenta v Praze vydávali překlad Písma svatého a jiné knihy české. Posud překlad epistol a evangelií nedělních a svátečních z té tiskárny od roku 1749 sem tam i na Moravě ve chrámech se uchoval. Jesuité ve svých školách počali provozovati první divadla česká, ovšem biblická, a vůbec zachovávali moudré pravidlo zakladatele řádu svého, „že mezi sebou v koleji mají mluvit řeč toholidu, mezi kterým působí,“ aby důvěru získali sobě. — Zatím roku 1773 řád jesuitský zrušen byl v našich zemích, česká národnost se uchovala pod doškovými střechami rolnictva, v chudobném měšťanstvu, a v řídkých domech pauských. Jazyk ten byl nevšímán od stavů vyšších, a vůbec za to se mělo, že již dlouho nepotrvá mezi živými.

V druhé polovici XVIII. století Čechové se zmohli zase na národ milionový; tu ale objevilo se nebezpečí nejhorší. Přišel císař Josef II.; ten vzal na poradu otázku, má-li říše jeho býti státem německým nebo slovanským? Rozhodnuto, že německým býti má; a nyní počalo němčení soustavné a bezohledné. Poněvadž v chrámech nemohlo se tak hned němčiti, tím vydatněji začalo se němčiti ve školách národních. Vyšla kniha: „Politické zřízení škol německých,“ jen aby se vědělo, že v celé Rakouské říši mají býti školy jen německé. Dílo neblahé darilo se jmenovitě ve městech. A tu, když v této vražedné a duchamorné práci notný pokrok byl učiněn — když Dobrovský, učený jesuita, jen jako filologický anatom domnělé mrtvé tělo našeho jazyka rozebíral, aby jeho mluvnickou krásu aspoň filolo-

gům na památku zůstavil: pod nožem pytveckým začaly se mu oživovati tyto kosti, a náš jazyk — oživil se znova. Národnost naše po bitvách francouzských počala se křísiti, a sice nejvíce přičiněním našeho katolického duchovenstva. Toť jisto, přes práh kostela katolického nedostala se němčina v národě našem Československém; a ve městečkách, chtěli-li odrodilci německé služby Boží zaváděti, vzpouzel se lid věřící a zabraňovali kněží národovci.

Ptejme se: „Kdo psal Pelclovu obranu jazyka českého?“ — Jesuita Balbin, horlivý vlastenec. Kdo žádal korunovaného krále Leopolda II. za ochranu řeči české ve hlasu veřejném — v karolinu králi předloženém? Kněz ex-jesuita Dobrovský dne 20. září 1791.

Ačkoli někteří okresní školdozorcové v Čechách, více však na Moravě, jako úředníci státní ve školách němčili, ve chrámě poněmčovati nemohli — tam Čechům a Moravanům česky slovo Boží hlásati musili; avšak bylo přemnoho obranců ze stavu kněžského, jako: Sláma, Smetana, Vrána a jiní, kteříž posud žijí, jenž v dopisech k úřadům představovali, jak žalostné má následky poněmčování mládeže České, a mužně českých škol se dovolávali. Tenkrát k tomu bylo potřebí veliké odvahy takového něco psáti, neboť pro smělost takovou přišel pisatel hned pod dohlídku policejní. Byrokracie uvyklá na němčinu hájila soustavu poněmčovacích, a do nebe ji chválila, pod jménem kultury (vzdělanosti); a přece kněží neohroženě vytýkali, že se děje křivda nejen národu, ale i Církvi, protože německý katechismus musí býti též pomůckou mluvnice německé, a nesmrtelné duše z nevědomosti v ne-

mravnost klesají a na věčnost odcházejí; tato rázná slova na obranu uveřejnila se v „Časopisu pro katolické duchovenstvo.“

Ovšem ani po těchto rázných obranách od r. 1835 se mnoho nezměnilo, a vláda všemorná si jich málo všimala; ale již byl lid upozorněn, a počala opozice národní proti poněmčování a alespoň to docílno, že obnoveny a doplněny byly dřívější, jazyku Českému příznivé dekrety komise studijní; potom dovoleno, aby se na hlavních školách vyučovalo náboženství v řeči české, a v seminářích aby se budoucí učitelové lidu cvičili v řeči české.

Tím se staly biskupské semináře tábory a pevnostmi proti proudu odňárodňujícimu. Kdo na př. zná dějiny alumnátu čili semináře Brněnského od roku 1836—1860, dosvědčí nám, že bohoslovci cvičili se v řeči, v nížto měli vésti lid k nábožnosti a vzdělanosti. Cvičením se v řeči mateřské otevřely se jim oči, poznali slavné dějiny otcův svých — v nižších školách schvalně tajené; poznali krásu a velebnost jazyka našeho, poznali s hrůzou vražedný plán uchystaný na národ náš. I vzplanuli ohněm šlechtným, a sradivše se pod korouhví národnosti vírou posvěcené, stali se obránci a buditeli národnosti, podporovateli literatury a spisovateli českými. Darma soptila policie, darma po dobrém varováno, nic platno; ať se jim řeklo: „Buďtež tak dobři,“ ať se jim hrozilo, že si tím pokazí budoucnost — že nepřijdou k ničemu, ani k professuře, ani k faře: šlechtní bohoslovci nedali se ničím odstrašiti, a vyšedše na vinici Páně — stali se dobrodinci lidu svého za příkladem sv. Cyrilla a Methodia pohrdající světem a jeho statky. Tak vycházeli i z jiných seminářů výteční obrancové národnosti slovanské, a ještě na vinici

Páně bývali pod dohlídkou nějakého tajného, kterýž musil zprávy písemné zasýlati, co pan kaplan kázal.

Od roku 1848 počaly se věci ty měniti; vyřknuta jest rovnoprávnost jazyků; avšak celý svět ví, že to bylo jen na papíře. Mluvití smíme; chrám rodinný volně odkájeti může dceru posud povrženou — národnost; avšak do škol vyšších a do úřadů jen s velikým namaháním přístupu dobývá sobě. Jak která vládní soustava u nás obdrží vrch, podle toho více méně národnosti slovanské se přeje; národ brzo doufá, brzo zoufá, a proměny ty stíhají se jako stínové. Za našich dnů právě boj jest nejkrutší. Avšak i v těchto dnech neohroženě hájí řeč a národnost katolické duchovenstvo, jak to nepřátelské noviny židovsko-němčourské ve Vídni a v jiných městech tou roztomilou kulturou podivně zapáchajících do světa hlásají, poznavše zapřisáhlého nepřitele svého v duchovenstvu katolickém, a radice k odejmutí statků církevních proto, aby duchovenstvo odvislé přestalo býti nedobytnou hrází proti odnárodňování lidu našeho.

Nepopíráme ani v nejmenším zásluhy výtečníkům našim, a s úctou jmenujeme Jungmanna, Palackého, Kolára, Šafaříka, Hanku, Presla, Čelakovského, Tyla a jiné buditele a křísitele národnosti československé; ale dle spravedlnosti domníváme se, že nebude se zamlčovati nebo dokonce popírati, čím vždy bylo a jest katolické duchovenstvo národu našemu. Čtvero Dědictví, kteráž vydávají knihy české rok co rok v 60.000 výtiscích, zdali neděkují původ a základ svůj kněžím katolickým? A kdož jsou spisovatelé těch kněh? — Ponejvíce kněží katolické Církve.

Kdo nejvíce přispěl k tomu, že národ náš poznal největší dobrodince své — sv. Cyrilla a Methodia? Kdo z dějin posud neznámých objevil světu užaslému skvělé činy a zásluhy jejich? Kdo v kázáních a spisech odhalil národu velkolepou činnost jejich? Kdo přeložil výroční svátky jejich do radostného času letního? — Katolická Církev na prosby lidu probuzeného duchovenstvem!

Kdo nejvíce kupuje, půjčuje a v lidu rozšiřuje výtečná díla literatury české a časopisy? Před nedávnem téměř výhradně, a doposud nejvíce — katolické duchovenstvo. Kdo nezištně kladl a posud klade poslední halíř na oltář vlasti? Národ svůj milující kněží katoličtí!

Také se to vždy uznávalo, dokud katoličtí kněží byli pokládáni za hlavní vojsko v táboře národnosti; jak mile však na přetřes přišly také otázky náboženské, a ukázalo se, že totéž duchovenstvo, které s obětivostí hájí národnost otců svých, s tím větší věrností a horlivostí zasazuje se za víru otcův svých — za Římskou katolickou Církev a za hlavu její, otce svatého: tu ovšem nastávalo rozkmitření v táboře našem, a říká se: „Mouření svou službu vykonal, mouření může jíti!“ — Ale lidé rozsoudní znají rozeznávají duchy, a poznávají záměry osočovatelů kněžstva katolického, a poznají ještě důkladněji, kdo blaho, a kdo záhubu chystá národu.

Národnost jest tělem — kusem přírody; kněžstvo katolické hledělo národnost českou prodechnouti Duchem Božím. Kněz u prostřed lidu žije, svěřence své ve škole a na kazatelně

vyučuje, v nemoci těší, ano i ku blahobytu časnému napomáhá, jelikož rád k střídmosti a šetrnosti, k zakládání záložen, průmyslových ústavů na akcie, hospodářských spolků, kniháren atd. Slovem, největší a nejušlechtlejší činnost nachází se mezi kněžími Církve katolické, pokud působí v lidu slovanském ku probuzení, zachování a zvelebování národnosti jeho.

Zdali snad vědeckých podniků a ústavů méně sobě všímalo a všímá duchovenstvo katolické? Roku 1827 počal vycházeti „Časopis Českého musea.“ U kterého stavu nalezl časopis ten největší podpory? Mezi 444 předplatiteli z Čech nalézáme 169 kněží. — Roku 1832 povstala „Maticе Česká,“ kteráž na konci roku 1846 čítala 625 zakladatelů; a mezi těmi jest 246 kněží katolických.

VI.

Zpronevěření se Církvi bylo národu našemu vždy záhubné.

„Obrátím oko Své proti království hříšnému, abych je vyhladil se země.“

Amos 9, 8.

Když národ židovský nechtěl poznati, které věci by mu k pokoji byly — když Spasitele svého na kříž přibil a Jeho apostoly vraždil: tenkrát přišla krev Jeho na ně a na syny jejich; národ ten bez vlasti a bez krále co věčný žid roztroušen jest po světě na svědectví pravdy slov Páně.

Východ křesťanský, Církev řecká, odtrhla se v XI. století od středu jednoty posvátné; ná-

rodové té církve vedli mezi sebou hádky a rozeprě o víru, neřídíce se dle pravidel jejích; duchovenstvo skleslo za libovolný hnusný nástroj vlády státní, stavši se co dvorní episkopát hříčkou vášní; církev ta stojí a usychá jako větev od stromu odlomená, a Duch Svatý, o Jehož podstatě se nechtěla dáti poučiti Církví pravou, odstoupil od ní. Bůh káral tyto hříchy konečně pádem Cařihradu a celého východního císařství roku 1453; na slavném chrámě sv. Žofie skvěje se půlměsíc místo sv. kříže až do této chvíle, a Turci stali se od té doby víc než po dvě století bičem západní Evropy, bičem bratrských národů našich.

Tak se neustále naplňuje slovo sv. proroka: „Obrátím oko Své proti království hříšnému, abych je vyhladil se země.“ Amos 9, 8.

Tak i náš národ, kdykoliv zpronevěřil se Církvi, v záhubu klesal. Uvedeme na doklad doby husitské. Jak utěšený byl stav národa našeho za dob císaře a krále Karla IV., otce vlasti, † roku 1378, jenž byl upřímný katolík! Universita (vysoké školy) Pražská založena dle vzoru Pařížské r. 1348, počítajíc již za věku Karlova 7000 žáků. Císař, nejučenější panovník středověku, choval u dvoru svého učence a umělce nejznamenitější. Dějiny vlasti psal Přibík Pulkava a Beneš z Weitmile; horlivý kazatel byl Milič z Kroměříže; mudrcví pěstoval Tomáš ze Štítného; právnictví Ondřej z Dubé; v jiných vědách proslul první arcibiskup Pražský Arnošt a jiní. Umělcům podaly mnohého zaměstnání mnohé a nádherné stavby Karlovy jak v hlavním městě, tak po celé zemi; chrám u sv. Víta, kamenný most přes

Vltavu, Karolinum, klášter na Slova-
nech, Karlův Týn atd., jsou až posud výmluvní
svědkové spanilého ducha Karlova. Obchod
byl oživen, cesty bezpečny, řeky a obchodní smlouvy
opraveny, řemesla a polní hospodářství povzbuzo-
vány k lepší činnosti; vinné révy z Burgundu do
vlasti uvedeny, a na Vltavě a Labi pěstovány.

Za malou dobu, co veliký Karel zhasnul
r. 1378, rozrušily se války husitské; národ
byl rozerván na kolik sekt proti sobě ohněm a
a mečem brojících. S kalichem v čele táhli po
vlastech, pálili množství klášterů s drahocennými
knihovnamy, na Velehradě i opat spálen na
hranici. Kolik tu zmařeno pokladů uměleckých!
Jen částku rukopisu Kralodvorského jsme
uchránili, ostatní větší část rozřezali husité na
opeření šípů. Svobodu šířili cepem, a osvětu
pochodní paličskou.

Národ se osvědčil sice býti vítězným, ne-
přemožitelným; ale stav země byl po válce
velmi smutný. Po celý čas obíral se národ
jen vírou a válkou; což divu, že ostatní vše
zanedbáno? Pole ležela ladem, řemesla a obchody
vázly! Čechové přivázeli si sice z okolních zemí
do Čech kořisti hojné; avšak ty nemohly nahraditi
škody zanedbáváním živností vzniklé. V ohromném
tom zápasu přepnul národ síly své, schudnul a
ochábnul celkem, a užitek z války měli jen někteří
stavové.

Národ zůstal potom rozdvojen na dvě strany
— katolickou a utrakvistickou, které se
v srdci nenáviděly. Moc královská náramně byla
oslabena; statky korunní vzala buď šlechta, neb
jich král Sigmund zastavil. Duchovenstvo schu-
dlo; statky církevní pobrány buď šlechtou, neb

městy. U lidu obecného pravý opak toho docílen, k čemu směřovala snaha husitů. Jestliže národ, zvláště Taborité, bojovali pro staročeskou rovnost všech stavů před zákonem: vidíme po válce opak toho; schudlý lid vždy více klesal pod moc šlechty zbohatlé a bujně, až po uplynutí necelého věku stal se úplným otrokem. Rytířstvo (zemanstvo), pravé jádro národa, řídlo vůči-hledě, pohlceno byvši stavem panským; města zbohatlá, vypudivše ze sebe německého ducha, šířila v lidu národnost, vojenská služba mnohým stala se řemeslem i pramenem výživy, neboť sloužili za mrzkou mzdu komukoli, kdo nejvíc žoldu podával. Co jedině pro lid docíleno tolikerymi oběťmi, byla kompaktáta, která Církev svatá jim udělila na sněmu v Basileji r. 1431; ale ani ta nebyla ukončena, toliko přijímání pod obojí způsobou obsahující; stvrzení papežského dosáhla teprv za krále Ferdinanda I. r. 1564; a co se zatím stalo? — Husité chodili již na učení — do Wittenberga a do Švýcar ke svým sou- sedům, kterých v prvním zápalu byli z Prahy vy- hnali, aby vyvzdorovali císaři a těm, kdož jich ve jménu Círky volali, jako slepice volá kuřátka pod křídla; raději na konci XVI. století přetvořily se utrakvistické hlavy národa Českého ve stoupence Lutera a Kalvína. Nežli by se byli poddali zákonitému králi Ferdinandovi II., kterýž byl rozhodným katolíkem, a svaté Církvě celý oddán: raději zosnovali vzbouření, vyhnali Jesuity, kteří národnost Českou v ničem nezkracovali, a povolali si z Němec od Rýna vzor svého krále, kalvína Bedřicha Falckého; a ten se Škul- tétým reformoval chrám sv. Víta; sekýrou všecky obrazy odstránil, drahé kalichy a klenoty po-

bral a tam se svými apostoly večeři Páně při skvostné hostině odbýval. Praha se chvěla nad tím hospodářstvím. Konec té historie byl, že proslavené Žižkovo plémě, za které bojovali žoldnéři z celého světa, sběhlí a sverbovaní od povstalých stavů česko-protestantských, utrpělo porážku strašnou dne 8. listopadu 1620 na Bílé Hoře, a tím hrob vykopali národnosti České.

Takovou máme před sebou výstražnou historii. Kdežto nyní, že lid náš jdoucí s duchovenstvem katolickým stojí v jednotě církevní, a hledá posily v křivdách do nebe volajících, jež se mu dějí, a v útrapách, kteréž snáší v tom ohromném přitlačování ke zdi — u hrobu sv. Jana a Václava, na hrobce sv. Methodia a jiných dědiců svých — i v tom stavu velmi žalostném jest neustále činný, neunavený v passivním odporu proti posledním zoufalým pokusům připravití národnost naši do hrobu věčného. Přímluva sv. našich patronů u Boha bude mocná, neboť na naší straně jest právo a spravedlnost; jen se nespouštějme Církve, této věčné ostražky práva a spravedlnosti!

Církev národní jest rozkolnictví národ usmrcující

„Zůstaňtež ve mně a já ve vás.
Jako ratolest nemůže nésti ovoce
sama od sebe, nezůstane-li při
kmenu: tak ani vy, leč zůsta-
nete ve mně.“

Jan 15, 4.

Dobře rozeznávati dlužno mezi církví národní, kteráž uznává hlavu, papeže Římského, církví dostředivou, a mezi národní církví odstředivou, od hlavy odtrženou, kteráž jest rozkolnictvím a hrobem národu.

1. Národní církev dostředivá čili metropole. Máme v dějinách národu našeho mnoho příkladů, kterak národ náš, aby se vymanil ze záhubné nadvlády Němců, hleděl sobě v Římě vymoci vlastní, národní ústavu metropolitní. — a) První pokus toho druhu za času svatých apoštolů Cyrilla a Methodia úplně se podařil a proveden byl, ovšem bohužel jen na čas nevelký, jak jsem o tom již v kapitole IV. šířeji mluvil. — b) Druhý pokus byl za času papeže Sylvestra II., který umluvil se s císařem Ottou III., že obnoví dřívější Římskou říši. Namířenof k tomu, aby Čechy, země slovanská, spojeny byly s novým státem Polským za Boleslava Chrobrého, a v Praze aby bylo sídlo arcibiskupské. Duchaplný papež postaviti chtěl na hranicích říše německé dva samostatné krále a dvě církve národní, polskou a uherskou, aby jich povolati mohl na skrocení císařův německých, kdyby nejen hráti chtěli na neobmezené vládce

všech národů ostatních, nýbrž i zamýšleli v otroctví uvésti svatou Církev (na způsob císařů řeckých, kde patriarcha Cařihradský byl hříčkou dvoru Byzantského). K tomu však Otto svoliti sobě netroufal, by na sebe nevalil nenávisť svých poddaných německých dopuštěním, aby Čechy připadly k Polsku. Němci již dávno byli uvykli považovati Čechy za přívěsek říše německé, a Církev Česká byla pod metropolitou Mohučským. Boleslav dobře znaje záměry papežovy o to zasazoval se, avšak nápotomní císař německý Jindřich II. vše překazil. — c) Třetí pokus o samostatnou národní církev Českou učiněn za Břetislava, který sloužil Achilles Český a obnovitel říše České. Spojiv Čechy s Moravou a s Polskem přivezl vítězoslavně ostatky sv. Vojtěcha, biskupa mučenika Českého do Prahy. Gfrörer o tom píše: „Přenešení svatých ostatků bylo vypovědění války říši německé, pod jejížto církevním područím posud Čechy a Morava byly stály. Břetislav tedy prohlásil, že zamýšlí podřízenost Prahy pod arcistolec Mohučský zrušiti a samostatnou metropoli v říši své zaraziti.“ *) Pro odchování slovanského duchovenstva zřídil klášter na Sázavě, kdež byl opatem sv. Prokop, a řád benediktinský (mniši obřadu slovansko-řeckého) nebyl pod žádným biskupem, nýbrž přímo pod papežem; avšak i tentokráte záměr ten nezdařil se. Vyproštění Čech a Moravy z područí německého v Mohuči podařilo se teprv Karlovi IV., otci vlasti, avšak v poměrech takových, v nichžto nebylo lze pomyslíti na obnovení pokusů nadzmněných.

---

*) Kirchengeschichte svazek IV. strana 343.

2. Národní církev odstředivá čili rozkolnictví. Jiného tvaru jest církev národní od Církve Římské odtržená, jakáž byla v Čechách a na Moravě od roku 1420 do 1620. Taková církev jest rozkolnictví národ usmrucující. Jak neblahé ovoce na tom stromě dozrálo, líčil jsem v kapitole VI. Porážkou na Bílé Hoře zlomena jest síla národa Českého, dávnověká sláva a vzdělanost jeho klesla na dvě století do hrobu; tam to dovedl husitismus, jenž utvořil národní od hlavy neodvislou církev.

Kteraká jest vlastní pohnutka, proč na př. u nás ten onen národní církev si přeje? Jestli to obava, aby snad jazyk náš a národnost naše ne-utrpěla Církví Římskou nějaké zkrácení. Avšak obava ta jest nepodstatná. Církev založena jest pro všechny národy bez rozdílu; dějepis hlásá, že v ní každý národ vyvíjeti se může, anižby měl pozbyti svého národního rázu. Církev Christova není ani francouzská, ani německá, nýbrž katolická, obecná, a tudíž každému národu národnost zabezpečuje. Jednota církevní nikterak nežádá toho, aby rozliční národové v jeden jediný národ splynuli. Jako kvítka oslavují Hospodina každé svou vlastní vůní a barvou: tak každý národ oslavuj Pána Boha jazykem svým v jedné Církvi. Proto v Církvi katolické nalézají se rozličné církve národní, církevní provincie, pod správou metropolitů, kteréž bez ujmy celku posvátnému zvláštnostem a potřebám církevním jednotlivých národů vyhověti mohou a skutečně vyhovují. Patrným toho důkazem jest právě náš národ Česko-moravský, jak již v kapitole V. dovodino, jemuž Církví kato-

lickou nikdy se neublížilo, jež v časech nejtěžších duchovenstvo katolické neopustilo, ba, když se od jeho národnosti vzdělanci všech stavů odvrátili, když pražádné politické svobody neměl, katolické duchovenstvo vzkřísilo a zachránilo jeho národnost polomrtvou a jazyk stuhlý. — Kdo církev národní klade mezi přání své, buď neví co Církev Christova jest, buď nezná, v čem pravé blaho národa záleží, anebo jest tajným nepřitelem i Církvě i národa.

Chcete-liž více slyšeti o církvi národní odstředivé? Za vzor její poslouží vám řecká nesjednocená církev v Rusku, v Turecku, církev gallikánská, a tak zvané Emské punktace, kteréž také měly za cíl utvoření církve národní německé. Avšak kam s tím přišel národ každý?

Ve Francouzích se tím dospělo tam, že duchovenstvo vysoké bylo od vlády zcela závislé, nižší pak upadlo v nevážnost, a revoluce přivedla národ na pokraj záhuby, odkud ho císař Napoleon jen pomocí Církvě katolické zachránil.

Co se stalo v Němcích tou odstředivostí v církvi národní? Národ tratil sebevědomí, a stal se hříčkou mocného za Napoleona Francouzského, tak že starý Görres volati musil: „Němci, buďte Němci, a nechtějtež býti jako líné olovo, které se do každé formy přelívá!“

A co povstalo z národní církve anglikánské? Poroba katolického národa Irského, který po 300 let svobodomyšlnými, ale při tom nejvyšš nesnášelivými Angličany byl šlapán, až nyní teprv návrhem Gladstonovým sněmovna ze studu a ze strachu před Fe-

niany odhodlala se Římské hierarchii navrátiti právo v národě Irském — v národě Římsko-katolickém.

A co církev národní v Rusi? S oškli-
vostí a s hrůzou odvracujeme se od toho, co církev
Ruská ve jmenu víry páchá na katolických
Polácích; mimo to v církvi rozkolnické nepozoru-
jeme žádného vývoje ve vědách a umění; církev
je tam služkou státu.

A což táž církev činí v Turecku? Cit lidský
bouří se a zpouzí, slyšíme-li jen dosti povrchně
zprávy o tamější církvi nesjednocené a o tom
ubohém lidu, kterýž udržován v sverepé smyslnosti
podobá se ovci, kterouž pastýři rozkolní jen proto
pasou, aby jí vlnu stříhali, ba i kůži stahovali.

Protestantští sborové — samé to církve
národní — podávají nám obraz velmi neutěšený.
Za to ale, kdo pozoroval vojáky z té části říše
Pruské, která jest katolická, znamenati musil
náramný rozdíl, jež Církev katolická v duchu
lidském vyvíjí a ještě více vyvíjeti bude.

Národní církev odstředivá, s Římem
nespojená, jest oudem od těla odděleným, ra-
tolestí od kmenu odřezanou, kteráž nepřináší ovoce
a do ohně uvržena bude.

I náš národ česko-slovanský měl ta-
kovou národní církev po dvě století, a tudyž ze
své vlastní zkušenosti zná neblahé následky od-
loučení se od Církve, a od svého do ní návratu
těší se jednomyslností a svorností ve věcech cír-
kevních, kteráž mu všude a ve všem dodává síly.
Jednotlivci Církvi a Římu nepřizniví, papeže cizím
králem jmenující, jeho osudu sobě nevěšmající,
značných milodarů svatému otci nepřející, a jako
druhdy židé Barrabási před Christem, tak Garibal-
dovi před Piem IX. přednost dávající — — jedno-

tlivci ti nechat otevrou očí svých a znamenají, kdo jsou ti, jenž proti svaté Římské stoličce brojí a jako rozpustilí kluci ve stroj umělecký sáhají kazíce ho? Nejsou-liž to ti, jenžby raději dnes než zítra náš národ porobili a naši národnost ze života sprovodili? Přestaňtež hnusnému liberalismu Vídeňskému nádeničiti a národ svůj hubiti!

VIII.

Církev pojišťuje i pro budoucnost národnost naši.

„Kdo setrvá do konce, bude spasen.“

Katolik. Nyní jsem vyplnil slib svůj, šestkrát naslouchali jste slovům mým, slovům o nejdůležitějších základech společnosti lidské — o Církvi a národnosti; nyní jste vy na radě, abyste se o tom bez obalu pronesli.

Pochybil. Musím vyznati, že jste mne důkladným líčením dvou základních pilířů společnosti lidské nejen poučil, ale také vzdělal. Nemám leč jediné pochybnosti v záhybech rozumu svého — týká se národnosti.

Národovec. I mně napravil jste, příteli Jene, dokonale hlavu vzhledem ke svaté Církvi; jen něco ještě vrtá mi poněkud mozkiem.

Katolik. Tož, příteli Pochybile, začněte!

Pochybil. Domnívám se, že u nás navzdor ušlechtilému namahání katolického duchovenstva a slavných učenců „Slovníka náučného“ potlačena bude národnost československá, neboť máme nepřátely i mezi těmi, kteříž by co církevníci národnost naši hájiti měli, a v nej-

slavnějším církevním časopisu Mnichovském, „v historicko-politických listech“, pořád se na princip národnosti hubuje, že jest nebezpečný, revolucionářský, necírkevní.

Katolík. Církev pojišťuje nám národnost naši — a sice jenom Církev. Jako rozeznáváme hněv svatý a hněv hříšný, tak musíte rozeznávati národnost dobrou a národnost hříšnou. V naší době, kdy národnost po Církvi největší jest pákou dějin, snadno vám to příkladem objasním. Vizte ubohou Itálii, kde sténá a strádá hlava naší Církve, svatý Otec, veliký Pius IX. Když Viktor Emanuel všecka knížata italská připravil o trůny dědičné, když i našeho císaře a krále z Lombardie a Benátska vytlačil, když poslední útok směřuje na posvátnou hlavu Církve, pod záminkou, aby všickni, kdož mluví jazykem italským, byli sjednoceni pod jediným panovníkem: tož jest to princip národnosti, ale zlý, hříšný, revolucionářský, proto že loupežně sáhá na právo a spravedlnost.

Národovec. Rozumím; toho nebylo potřebí v Itálii; mohlať se tam zříditi federace států italských; kvetla a mohla i dále kvésti národnost italská pod několika panovníky.

Pochybil. A proč to tedy u nás v Rakousku rozdvojeném nechtějí uznati?

Katolík. U nás jest několik větších statních těles — království a zemí; v každém tom tělesu dalo by se takové federativní spojení přebývajících v něm různých národností docíliti, jelikož by nad národními stranami stála smírná ústava nestranná; ve Švýcarsku n. p. klidně vedle sebe bydlí Vlach, Francouz a Němec pod jednou

vládou, u nás však usiluje jedna strana o to, aby vyšší statoprávní útvary poznenáhla zničila a v pouhé kraje (podobné francouzským departementům) rozkrájela; a k tomu konci zatím rozdělili si práci tak, že Němci mají v sobě pohliti, co jest německé, a Maďaři, co jest nemaďarské; a proto ty dva panující národy mrzí ten princip národnosti, hlásí-li se k němu Slovan v Rakousku nejvíc oprávněný; jestiž jim nepohodlný a nenáviděný, jelikož si ho nechtěli a posud nechtějí smířiti pravou svobodou.

Pochybil. Toť veliká nespravedlnost! Co z toho pojde?

Katolík. Doufejme! Budem-li držeti se v mezích zákonitých, a přilnem-li vroucně k Církvi, nestane se nám nic. Duchovenstvo nespustí a nemůže se spustiti lidu, siceby zradilo svatý úřad svůj. Jednota církevní v národě našem nepřipustí pověstnou záhubnou nesvornost slovanskou, a vyplodí moc, již neodolá jakákolvěk nespravedlnost. Víte-liž, jak veliký císař Napoleon III. šetrně ohlédati se musí na nezlomnou moc katolicismu v národě francouzském?

Pochybil. Jsem zcela uspokojen! Nyní ať se můj soudruh vytasí s námitkou svou!

Národovec. Já jsem se vším srozuměn, co jste pravil, ale mním, žeby se mělo všude mluviti jen vůbec o víře, o náboženství křesťanském; jméno Církve mělo by se vynechávati, jelikož se některým přičí.

Katolík. Jste na velikém omylu, příteli, chcete-li víru děliti od Církve; rozrazíte-li nádobu, vyteče vám drahocenný mok. Hleďtež! Víra křesťanská jest duch, a katolická Církev jest

jeho tělo společenské, ve kterém se duch víry mezi národy jeví; a to tělo má hlavu, a ta jest Římský papež. Jednostejné články víry a svátosti spojují všechny církve s nejvyšší hlavou. Utněte hlavu, a jednota rozpadne se v církve národní, a tyto v sekty, jak toho protestantism od jakživa smutným jest dokladem. Právě proto nepřátelé naší národnosti bouří proti hlavě Církve svaté, aby oslabili a o národnost oloupili nás; ale právě proto tvrdím neklamně, že jenom Církev pojišťuje nám i pro budoucnost národnost. Avšak nepodaří se jim ani jedno, ani druhé; nevezinou nám ani viru pravou, ani národnost. Buďmež horlivými katolíky a věrnými syny vlasti; čím hůře vede se matce vlasti, tím více naléhá povinnost na věrného syna, aby jí sloužil; totéž ovšem platí i o matce Církvi. Hanebný syn opouští matku svou v nouzi postavenou, kdy nejvíce pomoci a služby jeho potřebuje!

—X.

Nákladem kněhkupectví B. STÝBLA v PRAZE vyšly:

Škola a Církev.

O b s a h.

1. Úvod.
2. Starší snaha po školství beznáboženském u nás.
3. Co a k čemu jest škola národní?
4. Návrh nového zákona školského.
5. Jakým právem může škola Církvi se odejmouti.
6. Je-li odloučení školy od Církve prospěšné státu?
7. Co tomu říká učitelstvo?
8. Pod správou církevní školství prý se opozdilo.
9. Co by činila Církev, kdyby škola obecná stala se školou beznáboženskou?

BENEŠ METOD KULDA,

kněž. arcib. vikář, okresní školdezorce, farář Chlumský.

Cena 16 kr.

MANŽELSTVÍ.

Obsah:

1. Úkol spisu.
2. Společnost.
3. Manželství původní.
4. Manželství porušené.
5. Manželství napravené.
6. Manželství za svátost povýšené.
7. Manželství vždy za svátost považováno.
8. Manželství měli všichni národové za věc náboženskou.
9. Návrh nového zákona manželského.
10. Chytrost synů tohoto světa.

BENEŠ METOD KULDA,

kněž. arcib. vikář, okresní školdezorce, farář Chlumský.

Cena 16 nkr.

Nákladem téhož kněhkupectví vyšly:

- Amalie, aneb: Kdo pravdu hledá, také ji nalezá.** Vypravuje volně dle německého od Alf. Ig. St. P. K. H. (S ocelorytinou.) —.30 nkr.
- Černá růže.** Tragedie v pěti jednáních od K. Sabiny. (Cenou počtěná.) —.32 nkr.
- Dějepis pro mládež česko-slovanskou.** (S ohledem na „Zeměpis pro vlasteneckou mládež.“) Od Jana V. Poklopa, učitele na hl. škole u sv. Petra. —.30 nkr.
- Dvacet her milé mládeže česko-slovanské.** Sestavil Karel Bulír. Kreslil František G. Chalupa. S černými obrazy —.50 nkr., s malovanými —.80 nkr.
- Fysika zkušební.** Vydal K. V. Zenger, řádný a veřejný profesor fysiky na královském českém polytechnickém ústavě v Praze. Díl první obsahující Mechaniku i Akustiku. (S 206 dřevorytinami.) zl. 2.50 nkr.
- Knížka o hmyzech, neboliž naučné vypravování o motýlcích, včelách a chroustech, komářích a jiných, s příklady paměti nejhodnějšími pro dívky česko-slovanské.** Od Karla Amerlinga, doktora v lékařství, ředitele c. k. české vzorní hlavní školy atd. Díl I. (S ocelorytinou.) —.20 nkr.
- Knížka o zdraví lidském k seznání, zachování a uzdravení člověka.** Vydáno od věrného přítele lidu —.30 nkr.
- Krátký přírodopis rostlin.** Pro nižší oddělení středních škol sepsal Pavel Jehlička, profesor na c. k. gymnasiu Starého Města Pražského. (Se 100 vyobr.) —.80 nkr.
- Navedení ku křesťanské slušnosti.** Dívčím českým dle německého vzdělal Jan Veselý, kněz diocese Budějovické. —.28 nkr.
- Nejobširnější sbírka písní neb kancionálek pro veřejnou a domácí pobožnost ku prospěchu mládeže školní.** Jedenácté, rozmnožené vydání. Obsahuje 144 písní. V ryté obálce —.12 nkr.